30.5.2017

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
00102 EDUSKUNTA
p. 09/4321
TyV@eduskunta.fi

Työelämän- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakutsu / lausuntopyyntö HE39/2017 31.5.2017 klo 11.30

Asia **Tehy ry:n lausunto ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvä työpaikalla järjestettävä koulutus**

Johdanto

Tehy ry kiittää asiantuntijakutsusta ja mahdollisuudesta kertoa näkemyksistään ammatillisen koulutuksen reformiin keskeisesti liittyvästä työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta.

Ammatillisen koulutuksen reformi on yksi pääministeri Sipilän hallitusohjelman kuudesta osaamiseen ja koulutukseen liittyvästä kärkihankkeesta. Hallituksen esityksessä (HE39/2017) ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ammatillisesta koulutuksesta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki kumottaisiin. Lisäksi muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja, joita on tarpeen muuttaa ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamisen vuoksi.

Ammatillista koulutusta koskevat säännökset koottaisiin yhteen lakiin. Lisäksi osa työvoimakoulutuksesta siirrettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle. Ammatillisina tutkintoina voitaisiin nykytilaa vastaavasti suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Kaikki ammatilliset tutkinnot olisivat osaamisperusteisia ja osaamisen arvioinnissa siirryttäisiin yhteen näyttöön perustuvaan ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa ammatillinen tutkinto. Osaaminen osoitettaisiin pääasiassa työelämässä käytännön työtilanteissa.

Esityksessä halutaan lisätä ja kehittää työpaikalla järjestettävää koulutusta. Se toteutuisi käyttämällä oppisopimuskoulutusta ja uutta koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta sekä työmarkkinoilla jo olevien että sinne siirtyvien osaamisen kehittämisen muotona.

Oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuutta on tarkoitus lisätä yhdenmukaistamalla ja parantamalla sen rahoituksellista asemaa suhteessa muihin koulutusmuotoihin sekä kehittämällä sen hallinnollisia menettelyitä selkeämmiksi ja yhdenmukaisemmiksi. Lisäksi on tarkoitus ottaa käyttöön uusi koulutussopimusmalli, joka korvaisi nykyisen työssäoppimisen. Koulutussopimuksen tavoitteena on laajentaa sekä yksilöiden että työpaikkojen mahdollisuuksia osallistua työpaikalla järjestettävän tavoitteellisen ja ohjatun koulutuksen toteuttamiseen.

Tehy ry:n näkemykset työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän vastuulla oleva työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutus tultaisi järjestämään oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena.

Tehy ry:n mielestä esityksen perusteella ei riittävästi selvitetä, miten uuden koulutussopimuksen mukainen oppiminen työpaikalla konkreettisesti eroaa nykyisin käytössä olevasta työssäoppimisen mallista ammatillisessa koulutuksessa? Sosiaali- ja terveysalan työssäoppimisen perinteet ovat pitkät ja työssäoppimisen toimintatapoja on kehitetty siten, että ne vastaavat opetussuunnitelmien sisältöjä. Esimerkiksi ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan lähihoitajan tutkinto sisältää nykyään noin 30 osaamispisteen laajuiset työpaikoilla toteutuvat työssäoppimisen jaksot. Esityksessä todetaan, että koulutussopimukseen perustuva koulutus korvaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen työssäoppimisen. Muutetaanko tässä yhteydessä vain käsitettä työssäoppiminen käsitteeseen koulutussopimus?

Esityksen mukaan oppisopimuksen ja koulutussopimuksen perusteella työpaikalla voitaisiin toteuttaa tavoitteellista ja ohjattua oppimista opiskelijan ja työnantajan kannalta kulloinkin soveltuvimmalla tavalla. Lisäksi oppisopimukseen ja koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta voitaisiin yhdistellä joustavasti opiskelijalle suunnitellussa osaamisen hankkimisessa.

Tehy ry:n mielestä oppisopimukseen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen käytännön haasteet tulevat ilmi tilanteissa, joissa samalla sosiaali- ja terveysalan työpaikalla opiskelee saman tutkinnon opiskelijoita sekä oppisopimukseen, että koulutussopimukseen perustuen. Miten opiskelijoita ohjataan työpaikkaohjaajan tai opettajan roolissa tasavertaisesti tulevan ammatin vaatimiin työelämätaitoihin, kun toisen sopimukseen (oppisopimus) sisältyy koulutuskorvauksen kautta rahallinen korvaus työnantajalle ja opiskelijalle ja toisen ei (koulutussopimus)?

Esityksen mukaan oppisopimuksen tai koulutussopimuksen tekemisen edellytyksistä säädettäisiin yhdenmukaisesti. Edellytysten perusteella vastuita työpaikan henkilöstölle opiskelijoiden oppimisesta ja ohjauksesta ollaan lisäämässä.

Edelleen työpaikkojen työympäristölle tullaan asettamaan sellaisia edellytyksiä, että opiskelija pystyy hankkimaan tutkintoihin sisältyvää ja suunniteltua osaamista siellä.

Tehy ry:n haluaa nostaa esille työpaikkoja koskevissa vaatimuksissa, että sote-uudistuksen yhteydessä tulee sote-organisaatioille antaa yhtäläinen vastuu työpaikoilla järjestettävän oppimisen tarjonnasta. Tämä ei saa olla riippuvainen organisaation omistuspohjasta. Toisaalta huoli on myös siitä, miten laadukas ohjausosaaminen turvataan niissä uusissa sote-organisaatioissa, joissa ei vielä ole kokemusta systemaattisesta opiskelijaohjauksesta. Tutkintoon valmistuvien osaaminen tulee täyttää terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset, riippumatta koulutuksen järjestäjästä, toimipaikasta tai koulutuksen toteuttamisen muodosta.

Esitys näyttää lisäävän sote-organisaatioiden koulutetun hoitohenkilöstön vastuuta opiskelijaohjauksesta. Tätä suuntausta Tehy ry ei hyväksy ilman ammatillisen koulutuksen opettajien ohjausvastuun lisäämistä työpaikoille. Uusi opettajan rooli tulisi tarkoittaa sitä, että hän olisi nykyistä enemmän läsnä opiskelijoiden kanssa työpaikoilla koulutuksen aikana. Tämä siksikin, että osaamistavoitteiden saavuttamisen vastuu on edelleen koulutuksen järjestäjällä.

Sosiaali- ja terveysalan ammatissa korostuva potilasturvallisuuden näkökulma edellyttää tiivistä työpaikanohjaajan ja opiskelijan välistä ohjaus-suhdetta. Tämä kuluttaa merkittävästi työpaikkojen hoitohenkilöstön resursseja, jotka eivät ole jatkossa mahdollisia, mikäli koulutussopimuksen osalta koulutuskorvauksista luovuttaisiin sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa. Oppilaitosten työpaikoille osoittaman koulutuskorvauksen turvin on sosiaali- ja terveysalan organisaatioissa kyetty panostamaan työpaikkaohjaajien ohjausosaamisen kehittämiseen ja itse ohjaamiseen potilasturvallisuuden takaamiseksi. Esimerkiksi pelkästään HUS:ssa harjoittelee käytännön työtehtävissä noin 5000 terveysalan opiskelijaa vuodessa, jolloin koulutuskorvauksien osuus on ollut noin 900000 euroa vuodessa. Arvion mukaan summalla ei kateta kaikkia opiskelijoiden vuosittaisia kuluja (mm. suunnittelu, toteutus, ohjauksen arviointi).

Esityksen mukaan oppisopimukseen sovellettaisiin pääosin työlainsäädäntöä. Koska koulutussopimukseen perustuva koulutus ei olisi työsopimussuhteista, säädettäisiin koulutussopimuksen osalta erikseen muun muassa työaikaa koskevan lainsäädännön soveltamisesta sekä sopimuksen purkamisesta. Tehy ry:n mielestä lainsäädännön soveltamisen käytännön haasteet esimerkiksi työaikaa koskien, tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa työpaikalla ovat oppimassa sekä oppisopimuksen, että koulutussopimuksen opiskelijat. Ovatko oppimiseen sidoksissa olevat tavoitteet silloin sidoksissa vain käytettyyn työaikaan vai osaamistavoitteiden saavuttamiseen?

Esityksen mukaan sekä oppisopimus, että koulutussopimus tehtäisiin määräaikaiseksi. Tehy ry:n mielestä tulisi mahdollisimman konkreettisesti

määritellä, mitä koulutussopimuksen määräaikaisuudella tarkoitetaan? Esityksen mukaan määräaikaisuus sovittaisiin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti tutkinnon osittain. Sosiaali- ja terveysalan ammatillisessa koulutuksessa on työssäoppiminen pyritty toteuttamaan siten, että opiskelijalle on mahdollistettu pääsy monipuolisesti erilaisiin sosiaali- ja terveysalan ammatillisen perustutkinnon edellyttämiin työympäristöihin. Tehy ry haluaa painottaa, että koulutussopimus tai oppisopimus ei itsessään saa kaventaa ko. tutkinnon laaja-alaisuuden tavoitteita sitomalla oppimista liian pitkäksi aikaa yhteen työpaikkaan.

Esityksen mukaan purettaessa oppisopimusta tai koulutussopimusta, on koulutuksen järjestäjän järjestettävä opiskelijalle mahdollisuus hankkia muulla tavoin henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu osaaminen. Tarkoituksena on, että opiskelijan opinnot eivät keskeytyisi siirryttäessä saman koulutuksen järjestäjän sisällä esimerkiksi koulutussopimuksesta oppisopimuskoulutukseen tai päinvastoin. Tehy ry:n huomauttaa, että koulutusmuodon vaihtamiseen liittyvät kriteerit tulee riittävän ymmärrettävästi selvittää niin opiskelijoille kuin työelämän edustajille (työpaikkaohjaajille) ennen koulutuksen aloittamista.

Lisäksi Tehy ry:n mielestä tulee huomioida myös syyt sopimusten purkamiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkinnot kuuluvat ns. sora-lainsäädännön alaisiin tutkintoihin. Mikäli sopimusten purkamisen syyt ovat johtuneet potilasturvallisuuden vaarantumisesta käytännön työtilanteessa, tulee opiskelijalle osoittaa opintojen jatkaminen jollakin muulla koulutusalalla kuin sosiaali- ja terveysalalla.

Lopuksi Tehy ry haluaa vielä huomiotavan, että ammatillista koulutusta koskevat koulutusleikkaukset eivät voi lisätä työpaikoilla järjestettävän koulutuksen taakkaa työelämälle. Oleellinen osa oppimisesta tapahtuu aidoissa työympäristöissä, mutta vastuu järjestämisestä ja toteuttamisesta tulee olla edelleen oppilaitoksissa ja opettajilla.

Helsinki 30.5.2017

Rauno Vesivalo
Puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
Johtaja
Tehy ry

Asiantuntija
Juha Kurtti
Tutkimuspäällikkö
Tehy ry
juha.kurtti@tehy.fi p. 0505869460